

**VERKIEZINGSPROGRAMMA
GROENLINKS DEN HAAG
1998 - 2002**

**GROENLINKS
NATUURLIJK SOLIDAIR**

Inleiding - Een frisse wind achter de duinen

Met liefde zou GroenLinks het bestuur van onze stad een dikke pluim geven. Het besturen van een stad als Den Haag, met zijn concentratie aan problemen, is alles behalve een eenvoudige en soms ook geen benijdenswaardige taak. Bovendien zijn die problemen voor een belangrijk deel alleen met landelijk beleid op te lossen. En waar gehakt wordt vallen nu eenmaal spaanders. Maar ondanks deze bereidheid tot een milde beoordeling kunnen wij tot geen andere conclusie komen dan dat het bestuur ernstig tekort is geschoten. Het heeft de niet geringe problemen goeddeels aan zichzelf te wijten en veel Hagenaars zijn daarvan de dupe.

Die problemen rijzen hier en daar werkelijk de pan uit. De sfeer in veel straten is allesbehalve vriendelijk te noemen, maar eerder agressief. Het gedrag in het verkeer is beneden alle peil, en er is en blijft het even klassieke als hardnekkige probleem van de hondenpoep, mét de bijbehorende stank. Zwerfvuil, autoblik en groepjes rondhangende jongeren bepalen in bepaalde delen van de stad het beeld. Veel mensen voelen zich onveilig. Men hoeft waarlijk geen zwartkijker of doemdenker te zijn om te zien en voelen dat er in onze stad iets fundamenteel mis is. Een relatief nog kleine groep burgers, uit verschillende lagen van de bevolking, drukt met haar gedrag een zwaar stempel op de stad. Asociaal, agressie en intimidatie zijn hier de trefwoorden. Aan deze verloedering wordt te weinig tegenwicht geboden.

Het Haagse gemeentebestuur is weliswaar niet geheel blind voor deze aanslag op de leefbaarheid van de stad, maar zij stelt uiteindelijk andere prioriteiten. Hagenaars vinden hun wensen en verlangens om de leefbaarheid te verbeteren te weinig terug op de agenda van de politiek. Hier wordt niet de agenda van de mooie woorden, de verkiezingsprogramma's en verkiezingsbeloften bedoeld. Wij bedoelen de agenda van de daden in de praktijk. De bestuurders regeren met de rug naar de mensen. Binnen hun zelfgesponnen witte cocon aan het Spui zijn zij druk doende de eigen beperkte, met name economische doelstellingen te verwezenlijken die niet zelden verwijderd zijn van de dagelijkse noden van de meeste Haagse burgers en voor van degenen onder hen die het toch al niet makkelijk hebben.

De gemeente Den Haag heeft jarenlang te bescheiden geopereerd als het gaat om haar financiële positie. Steeds heeft het gemeentebestuur geprobeerd de eindjes aan elkaar te knopen en een sluitende begroting gepresenteerd. In concreto betekende dit 'bezuiniging op bezuiniging', vaak ten koste van nijpende zaken als opvang van probleemjongeren, stille en luidruchtige armoede, bestrijding van geweld en criminaliteit, de integratie van mensen uit andere culturen, kleinere klassen, kinderopvang, schoolverzuim, begeleiding van jonge kinderen uit probleemgezinnen, het schoonhouden van straten, gevaarlijk en intimiderend rijgedrag, luchtvervuiling, discriminatie van fiets en openbaar vervoer, tekort aan recreatiegroen enz.

GroenLinks vindt dat Den Haag te lang gewacht heeft met de aanvraag van de artikel 12-status. Wij waren lange tijd een roepende in de woestijn met ons pleidooi voor meer doelgerichte rijkssteun. Het heeft te lang geduurd voor ook de college collegepartijen inzagen dat die steun onontbeerlijk was. Met de rijkssteun van 1,1 miljard die nu is binnengehaald is de stad echter nog niet uit het dal. Sociale infrastructuur en onderhoud van openbare ruimtes vragen om extra geld. Bijzondere aandacht verdient de negatieve vermogenspositie van het Haags Grondbedrijf. Bouwen op eigen grond binnen de bestaande stad heeft tot hoge kosten voor bodemsanering geleid.

Groen Links staat voor de komende jaren een solide financieel beleid voor. Dit betekent dat de begroting in principe sluitend moet zijn, hoewel wij niet uitsluiten dat soms investeringen gedaan moeten worden ten laste van het tekort. We denken daarbij dan vooral aan diepte-investeringen, die zich op termijn terugverdienen, zoals investeringen in het terugdringen van de werkloosheid. Binnen de begroting moet er prioriteit gegeven worden aan nieuw groen en sociaal beleid: aan fiets en voetganger, aan verbetering van het openbaar vervoer in plaats van aan prestigeprojecten als Hoog Hage. Lastenverlichting moet vooral ten goede komen aan sociaal zwakken - daarom moet behalve aan verlaging van OZB-belasting vooral gedacht worden aan tariefsverlagingen die progressiever doorwerken, zoals bijvoorbeeld de afvalstoffenheffing.

Tariefsverlagingen zijn zeker geen overbodige luxe. Het weifelende en tweeslachtige financiële beleid van de gemeente heeft tot zeer hoge gemeentelijke belastingen en tarieven geleid. Dit gegeven is extra navrant als men bedenkt dat via andere, weliswaar nadrukkelijk 'geormerkte' rijkskanalen, honderden miljoenen gemeenschapsgeld zijn binnengehaald voor de revitalisering van het centrum en andere grote economische projecten. Het centrum is onder meer door een overbodige, prestigieuze tramtunnel/parkeergarage één grote bouwput met ondermeer grote gevolgen voor de kleinere, gespecialiseerde winkels die van groot belang zijn voor de aantrekkingskracht van het centrum. Men heeft grootse verwachtingen van die

economische revitalisering die vrijwel zeker niet bewaarheid worden. De kans is levensgroot dat de vele miljoenen gemeenschapsgeld wel het bedrijfsleven, maar niet de Haagse bevolking en de werkgelegenheid ten goede zullen komen. Zo wordt de stad opnieuw met een zware hypotheek belast. In plaats van te concurreren met andere steden en regio op het gebied van infrastructuur en 'allure' zou men er goed aan doen samen met die andere regio's, de provincie en de centrale overheid een samenhangend ruimtelijk en economisch beleid te ontwikkelen. Die onderlinge concurrentie tussen steden en regio's levert nu alleen maar verliezers op, zeker in de toch al niet zo florissant draaiende zuidvleugel van de Randstad.

Geld is dus wel een probleem, maar niet het hoofdprobleem. Al heeft Den Haag minder eigen inkomsten, in wezen zijn de bijna vier-duizend-miljoen harde guldens op de begroting van 1998 toereikend om beleid in gang te zetten dat de problemen bij de bron oplost. Die jaarlijks duizenden miljoenen zijn ook toereikend om meer werk te scheppen. Om de meeste problemen op te kunnen lossen zijn niet zo zeer dure infrastructuur of apparatuur, maar vooral gemotiveerde, burgergerichte, creatieve en tot samenwerking bereid zijnde mensen nodig. Dat kunnen ambtenaren zijn, maar dat hoeft niet. Er zijn buiten het gemeentelijk apparaat genoeg gemotiveerde mensen met praktijkdeskundigheid. Binnen het ambtenarenapparaat ontbreekt het te vaak aan het gevoel dat je er met de instellingen samen voor staat. Te vaak is er geen of nauwelijks sprake van een open relatie waar je zonder angst voor subsidieverlies of angst voor een nieuwe subsidieclaim de problemen en de mogelijke oplossingen kunt bespreken.

Verder ontbreekt het veelal aan aandacht voor de uitvoering van het beleid en de controle daarop. Als je een rook- of hondenverbod instelt, controleer dat dan ook. Hetzelfde geldt voor milieuovertredingen, gedrag in het verkeer, bouwvoorschriften enz. Het geldt ook voor de besteding van subsidies door instellingen. Niet alle welzijnsorganisaties functioneren even goed - betere controle maakt een zakelijker en efficiënter overleg mogelijk. Met name de controle op de politie laat veel te wensen over. Blauw is een schaarse kleur op straat en waar je die wel ziet wordt er veel te weinig alert, preventief of actief opgetreden. Dat heeft niets te maken met een tekort aan personeel, maar veeleer met de cultuur binnen het corps en de geringe politieke controle op de corporsen. Er bestaat binnen de politie en zeker ook de politietop een fors gebrek aan goed kader. Binnen het gemeentelijk apparaat is sprake van een waterhoofd aan beleidsambtenaren die steeds opnieuw beleid maken terwijl de meeste problemen uitvoeringsproblemen zijn! Vaak wordt er wel hard gewerkt, maar aan het verkeerde beleid. Op menige afdeling heeft men zich een eigen werkelijkheid geschapen die pijnlijk weinig te maken heeft met de concrete problemen.

Aldus komen we vanzelf op een ander pijnpunt: de gebrekkige communicatie met de bevolking. Weliswaar staan bestaan er rond tal van onderwerpen tijdovende inspraakprocedures en vuist- dikke, onontwarbare rapporten, waarbij de burger alleen al bij de gedachte aan dat alles de moed in de schoenen zinkt. Aan de andere kant worden belangrijke, met name economische ontwikkelingen en beslissingen in achterkamertjes besproken. Vaak in aanwezigheid van dik betaalde commerciële adviseurs met hun overproductie aan eenzijdige adviezen. Daarvoor is blijkbaar wel geld. Dan zijn er opeens geen openbare rapporten om aan betrouwbare informatie te komen en procedures om bezwaren aan te tekenen.

Het gaat bij dit alles om een cultuuromslag. Een mentaliteitsverandering niet alleen bij bepaalde groepen burgers, maar met name in de hoofden en harten van veel bestuurders en ambtenaren. Niet zelden ontbreekt het aan de instelling om open te communiceren en te onderhandelen met midden in het Haagse leven staande mensen en organisaties. Het gaat er dus niet om, voorbijgaand aan de werkelijkheid van vandaag, via een eenmalig, van boven af geregisseerd circus de inspraak over de verre toekomst te organiseren. Overigens heeft dit kostbare project 'Den Haag 2025', ondanks die strakke regie, zeker het nodige losgemaakt. Dat komt doordat mensen de kans kregen, van mens tot mens, hun zegje te doen. In die zin was dit initiatief geslaagd te noemen. Wij zijn dan ook benieuwd wat er met die conclusies echt gaat gebeuren.

GroenLinks blijft in ieder geval verbijsterd over het feit dat de meeste politieke partijen maar niet willen zien wat de werkelijke problemen zijn waar onze stad en haar inwoners voor staan en wat de nadelige en contraproductieve effecten van hun eigen beleid zijn. Verbijsterd over het gebrek aan visie en durf om soms moeilijke keuzes te maken. Verbijsterd over de weinig krachtdadige houding van een coalitiepartij als de PvdA inzake sociale rechtvaardigheid, solidariteit en rechtsgelijkheid.

Wij willen weer een frisse sociale wind achter onze duinen, een wind die niet stinkt naar incompetentie en bureaucratie, en ook niet naar hondenpoep. Wij willen geen wethouders en raads leden die het probleem van de sterk aangetaste leefbaarheid in de wijken terugbrengen tot een scheiding tussen etnische groepen. Die cultuurverschillen spelen zeker een rol, maar de echte scheidslijnen in de stad zijn van economische en

sociale aard, waarbij het al of niet hebben van werk of het perspectief daarop de doorslag geeft. Het - ook door GroenLinks bepleite - gemengd bouwen en renovatie van huizen en gebouwen is in dit kader lang niet voldoende. Daarnaast moet vooral in mensen worden geïnvesteerd - dat is humaner, effectiever, milieuvriendelijker én levert meer werk op.

Wij pretenderen niet pasklare oplossingen voor de problemen in onze stad te hebben. Maar we denken wel te weten in welke richting de oplossingen gezocht moeten worden. Behalve om mentaliteitsverandering moet het daarbij gaan om gebiedsgerichte aandacht met echte samenwerking ter plekke tussen de diverse gemeentelijke diensten en andere (belangen)partijen. De succesvolle samenwerking in Valkenbos-Zuid is één de schaarse goede voorbeelden van zo'n aanpak.

Burgergericht werken door een één-loketbenadering. Daarvoor is weliswaar meer aandacht gekomen, maar het gaat allemaal zo tergend langzaam. Samenwerking lijkt soms een vies woord binnen gemeente - op cruciale en minder cruciale plekken in het apparaat lijken steeds opnieuw gemeentebasjes op te duiken die zich onledig houden met zielige competentiegeschillen. Bij samenwerking gaat het om aandacht wat aandacht verdient - ophouden dus met pappen en nathouden en scherp kiezen voor een optimale inzet van de schaarse menskracht en middelen. Daarvoor moet een kwaliteitsslag gemaakt worden door de motivatie en de burger- gerichtheid van het gemeentepersoneel op te krikken. En daarvoor is het weer nodig dat inbreng van het personeel serieus genomen wordt, dat er een goed personeels- en praktisch gericht bijscholingsbeleid gevoerd wordt. Investeren dus in eigen mensen en hen daarbij stimuleren toch vooral in de stad zelf te gaan wonen! Dat is hard nodig.

Het bestuur van onze stad heeft ondanks alles in ieder geval bewezen dat als men écht iets wil, zoals de totale verbouwing van het centrum, men ook forse daadkracht weet te tonen en daarbij ook het nodige geld weet binnen te slepen en uit te geven. Veel mooier zou het zijn als deze daadkracht verlegd zou kunnen worden naar de werkelijke problemen, met brood- nodige aandacht voor de achterliggende oorzaken en praktische oplossingen. Daaraan wil GroenLinks met de analyses en aanbevelingen in dit programma een bijdrage leveren.

Stad van de burgers

Over de relatie tussen burgers en bestuur

Er bestaan grote verschillen in belangen, macht, ambities, mogelijkheden, inkomen en organisatiekracht tussen verschillende groepen burgers. Je hebt mensen die meteen de krant openslaan om te kijken hoe de koersen van hun aandelen er bij staan. Je hebt ook mensen die hopen voor een paar centen wat afgedankte spullen te kunnen kopen. DE burger bestaat dus niet. Evenmin bestaat DE overheid, of DE maakbaarheid van DE samenleving. Het gaat er om welke samenleving men wil en hoe men die maken wil. Wil je een stad waar vooral de grote ondernemingen en vermogende burgers zich thuisvoelen of een schone, veilige stad met veel groen waar iedereen zich thuisvoelt. Dat laatste is de vurige wens van heel veel Hagenaars én Hagenezen.

De mythe van de 'civil society'

Tegenwoordig heeft ook de Haagse politiek de mond vol van de 'civil society'. Een maatschappij vol zorgzame en zelfredzame burgers die voor een heel groot deel hun eigen problemen oplossen. Het gemeentebestuur is niet meer dan achtervanger die met name de economische revitalisering voor haar rekening neemt. Maar dit denken miskent het feit dat er belangrijke verschillen tussen burgers bestaan in macht en mogelijkheden om voor de eigen belangen op te komen. In de civil society is de kans groot dat die het best georganiseerd zijn het meeste profiteren. Ook nu al zien we dat bij de uitvoering van tal van regelingen - de huursubsidie is daarvan een voorbeeld in een lange rij. Schild voor de zwakken of neoliberale nachtwakersstaat?

Waar de overheid haar taak als schild voor de zwakken steeds verder terugbrengt, groeien egoïsme en ongelijkheid, groeit de vechتماatschappij. Laten we niet vergeten dat in principe de burgers de overheid en de politiek juist een mandaat verleend hebben om, soms tegen de beperkte individuele belangen in, een evenwichtige belangenafweging te maken. Op dit principe is de legitimiteit van de overheid en haar monopolie op de toepassing van geweld gebaseerd.

Een overheid zich meer en meer terugtrekt en haar taken op het gebied van solidariteit, sociale rechtvaardigheid, rechtsgelijkheid en veiligheid verwaarloost, ondermijnt het vertrouwen van de burgers in de overheid. Dat treft in de eerste plaats in de lokale overheid, want op dat niveau is het falen en feilen voor de doorsnee burger het meest tastbaar en zichtbaar. Allengs wordt de leefbaarheid en de sociale cohesie van de samenleving ondergraven, en als gevolg daarvan ook de normen en waarden die ten grondslag lagen aan de 'sociale' overheid. Als we daar ook nog eens de effecten van de groeiende liberalisering en globalisering van de economie (werkloosheid, structurele economische onzekerheid, 24-uurseconomie) bij optellen, ontstaat het beeld van een samenleving die in menig opzicht steeds verder gedesorienteerd en gefragmenteerd raakt, niet alleen economisch en sociaal, maar ook cultureel en mentaal - zeker als daarenboven belangrijke morele ankers waaraan mensen hun identiteit ontleen als geloof of ideologie met de daarbij behorende sociale verbanden en sociale controle inmiddels goeddeels zijn wegge gevallen.

Samen verantwoordelijkheid hernemen

Dit verlies aan waarden en normen kan en moet gekeerd worden door als groepen burgers en overheid samen de (morele) verantwoordelijkheid te (her)nemen. Nog steeds is een grote meerderheid van de bevolking daartoe ten volle bereid, maar wel als anderen ook die bereidheid tonen en desnoods er toe gedwongen worden om dat te doen. Gelijke monniken, gelijke kappen is een uitdrukking die terecht diep in ons rechtsgevoel verankerd is. Mensen moeten het daarbij echter niet al te moeilijk gemaakt worden - daarvoor zijn overheid en politiek verantwoordelijk. De overheid moet door het opstellen van rechtvaardige sociale arrangementen en wetten, door een rechtvaardig belastingstelsel, een goede uitvoering, door handhaving en door controle de voorwaarden scheppen waaronder het mensen en groepen mensen mogelijk gemaakt wordt hun verantwoordelijkheid te nemen, en er voor te zorgen dat mensen zich niet gemakkelijk aan die verantwoordelijkheid kunnen onttrekken. En hier nu zit precies het probleem. Op al deze punten falen zowel de landelijke als de Haagse grote politieke partijen op dit moment volkomen.

Het primaat van de politiek boven de markt

Het probleem ligt dus niet zozeer bij de burger, maar veeleer bij 'de politiek'. Om het sociale cement in de samenleving te leveren \ herstellen, is het nodig dat de overheid op essentiële punten tegenwicht biedt tegen de steeds verder uitdijende rol van de markt, met name op die vlakken die onder geen beding zondermeer aan de harde, kortzichtige 'logica' van de markt mogen worden blootgesteld - men denkt aan onderwijs, zorg, cultuur en wat dies meer zij. Daarnaast mag de handhaving van wetten en regels niet verwaarloosd worden, waarbij vooral het functioneren van de politie en andere controlerende instanties

voortdurend kritisch tegen het licht gehouden dient te worden, want daar is als gevolg van een sterke bureaucratisering heel wat op aan te merken. Verder zal de overheid al het mogelijk moeten doen om aan de verinnerlijking van het sociale rechtsgevoel te werken en daarbij bijvoorbeeld te laten zien dat individualisme en solidariteit heel goed met elkaar te rijmen zijn. Dat kan door burgergericht te gaan werken en initiatieven waarbij mensen hun (morele) verantwoordelijkheid nemen te ondersteunen in plaats van te frustreren. Dat kan door niet langer verkokerd te blijven werken, maar 'integraal-buurtgericht', samen met bewoners en andere betrokken partijen.

Helaas moet GroenLinks constateren dat voor dit alles vooralsnog onvoldoende draagvlak is in de politiek. Dat geldt zowel voor de landelijke politiek als voor het bestuur in veel grote steden. Maar het geldt toch in het bijzonder voor Den Haag. Want het bestuur in Den Haag is in hoge mate besmet met het virus van het ongeremde marktdenken, heeft een weinig communicatieve en flexibele instelling, is bureaucratisch en kent te weinig aandacht voor de uitvoering van (sociaal) beleid. Daar komt nog bij dat de landelijke politiek evenmin veel soelaas biedt, terwijl Den Haag voor het oplossen van de eigen problemen sterk van het Rijk afhankelijk is.

Nieuw elan, moreel offensief

Gelukkig neemt de scepsis over het primaat van de markt met zijn groeiende particuliere rijkdom en groeiende publieke armoede toe. De tijdgeest is weer aan het omslaan. Veel kiezers zijn gelukkig nog tot delen bereid. Dit blijkt keer op keer uit de rapporten van het Sociaal Cultureel Planbureau. Het gaat er maar om HOE mensen benaderd worden: als particuliere consument van materiële goederen of ook als 'consument' van collectieve immateriële zaken die direct aan hun welbevinden raken en dat van hun kinderen in de toekomst. Bestuurders, ook binnen de PvdA, hebben echter de neiging, geheel conform de heersende neoliberale ideologie, de burger te reduceren tot louter consumenten van materiële goederen, tot een marktpartij. Zo maken zij calculerende burgers, zo wordt het beperkte eigenbelang gelegitimeerd, zo wordt de hebzucht gedemocratiseerd.

GroenLinks wil een samenleving waarin de overheid voorwaarden schept voor een gelijkwaardige participatie van verschillende groepen burgers aan het maatschappelijk leven. Een overheid die wetten maakt en initiatieven neemt, die niet te beroerd is een moreel appel te doen op burgers, bijvoorbeeld op het gebied van een duurzame leefstijl, maar daarbij niet vergeet ook de nodige maatregelen te nemen om een dergelijke leefstijl materieel en anderszins aantrekkelijker te maken. Het is tijd voor een nieuw elan, of zo men wil een nieuw moreel offensief. Daarbij dient duidelijk afstand genomen te worden van het 'law and order'-denken in de politiek. Dat is een repressief antwoord op de gevolgen van het eigen tekort-schieten. Alleen wanneer mensen in redelijke mate in welvaart en werk delen, mag van hen worden verwacht dat zij zich als verantwoordelijke burgers gedragen. Een 'law and order'-maatschappij dient slechts om de sociale onvrede te beteugelen zonder de oorzaken ervan aan te pakken - pure symptoombestrijding dus. Het gaat niet alleen om handhaving, en niet alleen om meer handhaving maar ook om betere handhaving, sterker gericht op preventie - dus niet alleen meer, maar ook actiever blauw op straat.

In dit morele offensief staat de herwinning van het primaat van de politiek centraal. Dat primaat kan alleen herwonnen worden als de overheid aan betrouwbaarheid, controleerbaarheid en effectiviteit wint. Op deze drie punten is er in Den Haag nog heel wat werk aan de winkel. Soms sterk vergroeide private en publieke belangen dienen ontvlecht te worden. Per definitie beperkte middelen kunnen veel beter ingezet worden. Voorbereiding en uitvoering van beleid kunnen veel rechtvaardiger en goedkoper via een kleinere, maar sterkere locale overheid. Een overheid die bevolkt wordt capabele, gemotiveerde, burgergerichte en samenwerkende ambtenaren. Een overheid die grenzen, kaders en voorwaarden vaststelt, open en regelmatig overlegt met uitvoerende instanties en betrokken groepen burgers. Het gaat om het omvormen van de Haagse samenleving tot een zorgzame samenleving met een wezenlijke rol voor een zorgzaam bestuur dat zich bewust is van zijn morele opdracht.

Actiepunten

1. Geen nieuwe prestigeprojecten

De gemeentelijke politiek dient de aandacht te richten op de werkelijke problemen van de stad en voorlopig af te zien van nieuwe, grote, geldverslindende en prestigieuze projecten. Sterk terugbrengen van de uitgaven aan commerciële adviseurs.

2. Open communicatie tussen politiek en burgers

Gemeenteraadsleden en bestuurders moeten veel meer op en communiceren met burgers en betrokkenen die de spinnen in het sociale, economische en ecologische web van onze stad zijn. De conclusies van Den Haag 2025 dienen door de gemeente uitermate serieus genomen te worden en de bevolking dient voortdurend op de hoogte gesteld te worden over de verdere gang van zaken.

3. Hervorming van het gemeentelijk apparaat

Hervormen van het gemeentelijk apparaat van een beleidsgerichte organisatie tot een organisatie die vooral gericht is op de uitvoering en de concrete problemen waar Hagenaars mee kampen. Met veel meer aandacht voor de naleving van en controle op vastgesteld beleid en de besteding van subsidiegelden. Investeren in de motivatie, de werkhouding, kennis en burgergerichtheid van het gemeentepersoneel.

4. Leefbaarheid

De gemeente dient waar mogelijk mensen te steunen die hun verantwoordelijkheid nemen voor de leefbaarheid van de stad en ook anderen daar op aanspreken.

5. Inspraak verruimen en verbeteren

De gemeente dient inspraak te vergemakkelijken. Zij dient kernachtige samenvattingen te maken van ambtelijke rapporten - deze samenvattingen moeten alle cruciale informatie bevatten en bovendien ook andere opties openlaten en benoemen.

6. Educatie voor leefbaarheid en veiligheid

De gemeente zal er alles aan doen om scholings-, vormings- en educatieprogramma's op te zetten voor een verinnerlijking van normen en waarden op het gebied van leefbaarheid en veiligheid.

7. Rechtsbijstand

De rechtsbijstand aan Haagse burgers dient uitgebreid en beter toegankelijk gemaakt te worden.

8. Armoedebeleid

De gemeente dient een beleid te ontwikkelen om mensen die in armoede leven bij te staan, ondermeer door nieuwe onder- steuningsregelingen en actieve toepassing van bestaande regelingen.

9. Minder marktwerking in de zorgsector

De rigide introductie van de marktwerking in zorgsectoren dient teruggedraaid te worden. Soms is productfinanciering niet het meest geeignende instrument om de noodzakelijke kwaliteit en continuïteit van het werk in belangrijke instellingen te waarborgen, integendeel.

10. Controle op de politie

Er moet veel meer communicatie zijn tussen gemeente en politie; de controle van de gemeentelijke politiek op het politie- apparaat dient aanzienlijk vergroot te worden - die controle moet in ieder geval altijd uitgevoerd worden door de gemeenteraad of een ander rechtstreeks gekozen orgaan. De hoofden van bureaus dienen voortdurend duidelijkheid te verschaffen over hun inzet en de mate waarin die afgestemd is op de concrete problemen in de stad. Goed functionerende leidinggevenden moeten voor meerdere jaren op hun post blijven ter waarborging van continuïteit en kwaliteit.

Den Haag - Groene stad in de Randstad

Den Haag presenteert zich graag als groene stad, als groene schakel in de Randstad. Niet geheel ten onrechte, al is de kwaliteit van milieu, natuur en landschap de laatste decennia sterk achteruitgegaan en dreigt in de naaste toekomst nog verder weg te zakken. Verzet tegen die ontwikkeling is geboden, maar is op zichzelf niet genoeg. Een groen offensief is nodig, een politieke strategie die niet alleen gericht is op behoud, maar ook op herstel, versterking en uitbreiding van het natuur en landschap en de kwaliteit van het leefmilieu.

Stad en land verbonden

Te vaak nog wordt er in discussies over het groene Den Haag nauwelijks verder dan de gemeentegrenzen gekeken. Terwijl bij uitstek bij dit onderwerp de relatie tussen stad en ommelande van groot belang is. De realisatie van groene gangen met andere grote groengebieden in wijde omtrek is van essentieel belang voor de vitaliteit van de natuur in de stad. Bovendien kunnen deze gangen een prima leidraad vormen voor aantrekkelijke wandel-, fiets- en kanoroutes, waarlangs de stedeling via stedelijke groenzones het buitengebied ingelokt wordt - de auto kan zo blijven staan. Ook op milieugebied bestaan er directe en indirecte verbanden (zoals de vervuiling vanuit Rijnmond en Westland) tussen de stad en haar wijde omgeving.

Groene gangen naar het Groene Hart in de knel

Op het gebied van de ruimtelijke ordening zijn de knelpunten zich het meest tastbaar en vragen om een veel actiever samenhangender beleid dan tot op heden door stad, stadsregio en provincie is gevoerd. Twee groene gangen zijn van vitaal belang als verbindingen van het Groene Hart met andere grote groengebieden i.c. de duinen en Midden-Delfland. Zij vormen de 'groene ruggengraat' van de Haagse regio en dienen dienovereenkomstig prioriteit te krijgen in de ruimtelijk ordening van de streek.

1. In de as tussen Wassenaarse duinen- en landgoederenzone en het geplande Bentwoud is de groene bufferzone tussen Leidschendam en Voorschoten de zwakke schakel. De angst bestaat dat de ideeën over nieuwe landgoederen en buitenplaatsen in de praktijk neer gaan komen op veredelde villawijken.
2. Minstens zo nijpend is de situatie in de Groenblauwe Slinger, de geplande natte en droge ecologische verbindingzone tussen Midden-Delfland en het Groene Hart (Oude Rijn-gebied), en dan met name in het tussengebied tussen Den Haag en Rotterdam, waar zich ook de 'flessenhals' van de Slinger bevindt. Dit tussengebied is op dit moment zo ongeveer de grootste bouwput van het land. Als alle Vinex-bouwlocaties ingevuld worden blijft er van die slinger niet zo gek veel meer over dan een heel smal strookje. De nabijheid van nieuwe woonwijken stelt ook nieuwe eisen aan de inrichting van de slinger ten behoeve van de intensieve 'grote' watersport bijvoorbeeld - daarop zal men mede proberen de Vinex-locaties als 'wervende woonmilieu's' te verkopen. Dat gaat ten koste van landschappen die ecologisch gezien veel hogere potenties bezitten. 'Rood voor groen' als neoliberal profijtbeginzel opgevat geeft projectontwikkelaars te veel ruimte het groen naar hun hand te zetten, met alle nadelige ecologische én sociale gevolgen van dien - wat moeten de minima op golfterreinen, jachthavens, residences met luxe vakantiehuizen? De teloorgang van Ockenburg spreekt in dit opzicht boekdelen.

Vinex, vinexit

Voor natuur, landschap en leefbaarheid in dit tussengebied zou het goed zijn als de woningbouw in de Vinex-locaties heroverwogen zou worden, en dan met name de locaties tussen Pijnacker en Berkel en Rodenrijs. Overigens komen er steeds meer signalen dat het hele Vinex-verhaal tamelijk ruim in zijn jasje zit, zeker in de zuidvleugel van de Randstad. De Nationale Woningraad luidde in de herfst van 1997 de alarmbel over het dreigende overschot in de woningbouw en de funeste gevolgen die dat krijgt en al heeft voor de bestaande steden. 'De naoorlogse stadswijken zullen verder leeglopen, terwijl de Vinex-locaties (onleesbaar) directeur Van Velzen: 'Er moet minder gebouwd worden en sommige Vinex-locaties moeten helemaal niet meer uitgevoerd worden. Prognoses uitgevoerd door het ministerie van VROM wijzen in dezelfde richting.

Wie de grotestadsproblemen wil aanpakken moet durven investeren in de stad zelf en niet de weg van de minste weerstand kiezen door steeds maar weer nieuwe steen- en betonbulten aan het stedelijk lichaam vast te plakken. Wie het 'groene casco' van de Haagse regio serieus neemt, moet niet willen bouwen op de meest kwetsbare punten.

Niet alles in de Randstad

In de discussie over nieuwe stadsuitbreidingen en bedrijventerreinen in de Haagse regio speelt op de achtergrond de vraag of zich wel alles in de Randstad moet afspelen. Nee, zegt het provinciaal verkiezingsprogramma uit 1995 van GroenLinks/De Groenen, nee zeggen steeds meer mensen met ons mee.

De ruimtelijke politiek van de laatste vijftien jaar is er sterk op gericht zo niet alle, dan toch wel heel veel kaartei op de Randstad in te zetten in het kader van de internationale concurrentie met buitenlandse metropolen. Het is een politieke oriëntatie die uit de koker van EZ en VVD komt en waar PvdA CDA zich in de bange crisisjaren '80 bij hebben aangesloten. Inmiddels plukken we de wrange vruchten van deze eenzijdige aanpak - niet alles kan in de Randstad. De ruimtelijke belasting van de door de Randstad-monomanie gegenereerde verkeersstromen heeft tot een massieve congestie in het westen des lands geleid.

Die verstopping zou alleen te verhelpen zijn door gigantische investeringen in de infrastructuur, die op hun beurt ecologisch en economisch alleen verantwoord zijn al er consequent voor peperdure inpassingsoplossingen gekozen wordt ('dan maar de grond in') die in besluitvorming, voorbereiding en uitvoering heel veel tijd vergen. De trein van de economische ontwikkeling wacht daar niet op - die gaat gewoon door, ten koste van vooral de zuidvleugel van de Randstad en ten gunste van de 'Zandstad'. Zo'n ontwikkeling hoeft helemaal niet verkeerd te zijn, noch vanuit economisch noch vanuit ecologisch oogpunt, mits een en ander in Brabant en Gelderland in een beperkt aantal 'euregionale centra' gebundeld wordt er niet ten koste gaat van de sterke punten die in de internationaal georiënteerde 'polypool' van de Randstad wél het behouden versterken waard zijn.

Schakel of schakering?

In dit verband is het belangrijk te beseffen wat de sterke punten van Den Haag en contreien zijn. Het bestuur van de stadsregio afficheert zichzelf graag als een 'groene schakel' in de Randstad. De schakelfunctie tussen de twee mainports van de Randstad waar de regiobestuurders van dromen kan na het kabinetsbesluit om Den Haag bij de aanleg van de HSL Den Haag links te laten liggen niet serieus genomen worden. De Haagse regio moet het niet zo zeer hebben van zijn intermediaire functie tussen Schiphol en Maasvlakte, als wel van eigen functies op heel specifieke gebieden. Den Haag heeft vooral een functie als zetel van nationale en internationale instellingen en bedrijven, Delft heeft als kenniscentrum posities en potenties, terwijl Zoetermeer inmiddels een eigen 'woon-werk- balans' kent.

Naast verdere uitbouw van deze reeds aanwezige sterke punten verdient het ook aanbeveling serieus werk te gaan maken van duurzame bedrijvigheid, met name van op hergebruik gerichte vormen van nijverheid. Deze richting biedt beduidend meer perspectief dan krampachtige pogingen traditionele industrietakken (terug) naar de stad te lokken, én ecologisch, én economisch, én sociaal - ook aan de onderkant van de arbeidsmarkt kan dit de broodnodige nieuwe werkgelegenheid opleveren.

De kip met de gouden eieren

Schrijftafel, besliscentrum, kennisbank, duurzame bedrijvigheid - het zijn economische functies die hun eisen stellen aan de ruimtelijke ordening van stad en ommelanden. Den Haag kan deze functies vanouds juist zo goed vervullen dankzij het groen, dat stad en ommelanden als woon- en vestigingslocatie zo aantrekkelijk maakt. De 'economische functie van natuur en landschap mag wat dit betreft niet onderschat worden. En daarbij mag de aanwezigheid van het belangrijkste landschapselement van onze stad niet vergeten worden: de Noordzee. Veel Hagenaars geven aan dat het strand en het open zeefront voor hun de belangrijkste pluspunten van het wonen in Den Haag zijn. Het is een belangrijk argument voor mensen om in Den Haag en niet in een van de verder landinwaarts gelegen randgemeenten te gaan wonen. Wie dat schitterende zicht op het ruim sop ook maar enigszins wil aantasten, slacht de kip met de gouden eieren - economisch, ecologisch en qua leefbaarheid voor de mensen.

Groen binnen de stad zelf

Groen binnen de stad, nog zo'n punt van belang in deze discussie. Den Haag scoort wat dit betreft niet slecht ten opzichte van andere grote steden¹ maar het groen is ongelijk verdeeld. In de gegoede buurten op 'het zand' is het veelvuldig aanwezig, kariger bedeed zijn de oude volkswijken op 'het veen', al zijn er daar in de loop der jaren bij stadsvernieuwing wel de broodnodige nieuwe wijkparken gekomen. Het naoorlogse Den Haag Zuidwest heeft in zijn opzet wél een goed doordachte groenstructuur, maar die is in de loop der jaren op belangrijke punten dichtgeslibd. Het is van essentieel belang dat stadsvernieuwing en -verdichting hier absoluut niet ten koste van het groen mag gaan, sterker nog: uitgangspunt zou moeten zijn dat de

groene corridors die Dudok in zijn stedenbouwkundig plan geprojecteerd had juist hersteld en versterkt moeten worden.

Over bestaande en gedroomde groene gangen nog het volgende. Hun ecologische functie is nu veelal nog te zwak en wordt bovendien voortdurend bedreigd. Versterking en verdere ontwikkeling is hier nodig, niet alleen van verbindingen langs de dominante structuur van de oude strandwallen die parallel aan de kust lopen, maar vooral ook van verbindingen die daar haak op staan, want die zijn beangstigend schaars en fragiel. Iedere verdere aantasting van de keten van groengebieden aan de zuidwestrand van Den Haag (Ockenburg - Madestein - Uithof) is daarom uit den boze!

Voor de kwaliteit van de natuurwaarden in parken en landgoederen en duingebieden is het daarenboven van belang dat de gemeente haar taken op het gebied van onderhoud, beheer en toezicht serieus (her)neemt - in samenwerking met bewoners, die vooraf een duidelijk beslissingsruimte krijgen in de inrichting. Zij moeten ook gestimuleerd worden de natuur naar zich toe te halen: de gemeente moet het mogelijk te maken niches te creëren om het huis: vogel- en vleermuiskastjes, zwaluwdakpannen e.d. In het verlengde daarvan verdient ook educatie de nodige extra aandacht - natuur tot lering en vermaak voor de stedeling, die zo via het stedelijk groen het nabije buitengebied ingelokt kan worden - dat is het ideaal.

Vinex-groen

Wie van van dat (overigens al oude) ideaal veel terug hoopt te vinden in het ontwerp van de Haagse Vinexlocaties, komt in menig opzicht bedrogen uit. Wateringse Veld ontbeert goed doordachte groen-recreatieve verbindingen met de noordrand van Midden-Delfland rond 't Woudt. Ypenburg heeft als doorgaande ruggengraat het uiterst smalle tracé van de oude Postenkade (voor wandelaars en fietsers), het enige groene lijntje via welke de nieuwe wijk in verbinding staat met het parkboslandschap tussen Delft en Zeebuin (Delftse Hout, Bieslandse Bos, Balijbos, Floriade-terrein). Binnen de wijken zelf heeft het privé-groen het niet zelden van het openbare groen gewonnen - het is vooral de eigen tuin die zijn groene karakter moet geven. Aldus worden veelal ook kansen gemist om op het gebied van natuur (onleesbaar) van allure neer te zetten, dat zo'n wijk, toch al aan de periferie van het stedelijk leven gelegen, enige bovenlocale betekenis kan geven.

Gemengd bouwen, investeren in de bestaande stad

Bij de opzet van nieuwe wijken en de vernieuwing van bestaande wijken is het zaak dat er gemengd gebouwd wordt - voor alle sociale lagen (de sociale woningbouw wordt in deze neoliberale tijden wel heel stiefmoederlijk bedeed), voor diverse etnische groepen, leeftijdscategorieën en samenlevingsvormen. Volkshuisvesting is een kwestie van vooruitzien, met oog voor demografische trends en veranderende levensstijlen. Wie te veel overlaat aan de koortsbarometer van de markt, bouwt op dit moment voornamelijk voor de babyboomers-tweeverdieners met een goede opleiding en goed gevulde beurs - dat is de belangrijkste doelgroep van de Vinex-locaties. Hoeveel spijtoptanten zullen over twintig jaar niet terug willen naar een kleinere, goed geoutilleerde huurwoning in de stad, dicht bij alle voorzieningen die het seniorenleven aangenaam maken? Maar ook op kortere termijn dreigt overaanbod, zowel in absoluut-kwantitatieve als kwalitatieve zin.

Het voortbouwen van 'Vinex-worst' (eindeloze rijen eengezinswoningen en 'herenhuisjes') dreigt uit te lopen op een verdere segregatie van de stad. Nu de kwantitatieve woningnood vrijwel opgelost is, zou juist de kwaliteit van de woningvoorraad voorop moeten staan. Hiermee kan voorkomen worden dat het (over)aanbod op de Vinex locaties bestaand stedelijk gebied leegzuigt. Met name moet gevreesd worden voor het vertrek van beter gesitueerden uit de gemengde buurten, waar Den Haag er toch al zo weinig van heeft.

Investeren in de bestaande stad dient dus het parool te zijn. Beter benutten van de bestaande woningvoorraad door middel van herinrichting, herschikking en verbouwen is daarbij de eerste meest voor de hand liggende weg. Maar dat is in veel gevallen niet voldoende, zeker niet voor de naoorlogse wijken tot ca. 1970, die veelal als weinig aantrekkelijk worden ervaren. Belangrijkste punten van kritiek zijn de monotonie, het gebrek aan architectonische kwaliteit en de eenzijdige samenstelling (slaapsteden, één bepaald type woning in een wijk).

Deze naoorlogse wijken vormen een niet gering deel van de woningvoorraad - neem Den Haag Zuidwest. Bij vernieuwingsprojecten moet ook werkelijke vernieuwing van de wijk niet geschuwd worden. Centraal daarbij staat de diversificatie van het woningbestand naar grootte en sociale klasse, zonder dat dit een dramatisch effect heeft op de voorraad goedkope woningen. Daartoe moeten renovatie en nieuwbouw zo

opgezet worden daterschikking binnen het woningbestand vrij eenvoudig en tegen relatief lage kosten kan plaatsvinden. Ook moet in deze tijd van teelwerken aan huis voldoende ruimte ingebouwd worden voor kleinschalige bedrijvigheid (combinaties woon-/bedrijfseenheden) met het oog op ontwikkelingskansen van midden- en kleinbedrijf in de buurt.

Groen en duurzaam bouwen

In gemengde wijken, met een keur aan woningtypen, is het moge lijk in hogere dichtheden te bouwen dan nu in Vinex-locaties gebeurt, zonder dat het ten koste gaat van het groen in de wijk - in tal van Haagse wijken van voor de oorlog is dat heel goed te zien. Voor de kwaliteit van het groen in de wijken is het ook zaak dat het waterbeheer in de stad ecologisch ingericht wordt. Overstorten van het riool op het oppervlakte water hebben een zeer nadelige effect op de natuur (vissterfte). Omvorming van 'harde' waterkanten in groene kanten met plasdraszones en rietfilters komen milieu en natuur zeer ten goede. De geplande herinrichting van de Haagse Beek is in dit opzicht een zeer hoopvol initiatief, dat in andere delen van de stad navolging verdient. Het waterplan waaraan de gemeente en het Hoogheemraadschap van Delf land samen werken, biedt in dit opzicht zeker perspectieven, waarbij het wel zaak is dat de ambitieniveaus niet te laag gekozen worden.

Bij stadsvernieuwing en nieuwbouw verdient duurzaam bouwen de voorkeur, veelvuldiger en op groter schaal dan tot op heden gebeurt: gebruik van duurzame materialen, hergebruik van bouw en sloopafval, waterbesparende (gebruik van regenwater voor toiletten, hergebruik van afvalwater e.d.) en energiebesparen de voorzieningen.

Luchtkwaliteit is basiskwaliteit

Niemand kan zonder lucht. Een goede luchtkwaliteit is een basisbehoefte die door de overheid gegarandeerd moet worden. Den Haag heeft geen uitgebreide industrie-complexen die de schuld kunnen krijgen van de stedelijke vuile lucht. Daarbij blaast de zeewind de stad regelmatig schoon. Toch is de luchtkwaliteit zelden echt gezond te noemen. De belangrijkste oorzaak van de luchtverontreiniging in Den Haag is het autoverkeer. Verzuring, fijn-stof en kankerverwekkende stoffen zijn alom aanwezig. Gebouwen en-beplantingen worden door de zure atmosfeer aangetast. Cara doet zich sterker gelden dan elders. Van (onleesbaar) en benzeenverbindingen in de uitlaatgassen is aangetoond dat zij kanker kunnen veroorzaken. Uit de verkeersmilieukaarten van de gemeente is duidelijk te zien op welke wegvakken een te hoge belasting te vinden is. Toch gebeurt er zelden iets aan de stedelijke luchtkwaliteit. daar moet in de toekomst verandering in komen. Een schonere auto biedt daarvoor geen soelaas - de kleine verbetering aan de automotoren is volledig overtroffen door de toename van het aantal auto's.

In de komende collegeperiode zullen consequenties verbonden moeten worden aan de overschrijding van de normen. Wegvakken en/of delen van de infrastructuur waar de verkeersintensiteit aanleiding geeft tot overschrijding van de norm moeten gedoseerd toegankelijk worden en desnoods afgesloten worden. Plekken waar overschrijding dreigt en veel autoverkeer trekken, moeten beter ontsloten worden per openbaar vervoer. Verder zal serieus vorm gegeven moeten worden aan een algehele vermindering van de auto-verkeersintensiteit in de stad.

De groene tram en de groene fiets

Het toenemend automobilisme verstikt de stad - lawaai, luchtvervuiling en brutaal en arrogant verkeersgedrag tasten de leefbaarheid sterk aan. Onvoldoende handhaving leidt tot volstrekt onaanvaardbare aantasting van de verkeersveiligheid voor met name voetgangers en fietsers.

Alternatieven voor de auto zijn er natuurlijk wel, maar verdienen nadere ontwikkeling. Het openbaar vervoer sluit onvoldoende aan op (nieuwe) behoeften en vervoerspatronen. Er zouden betere aansluitingen moeten komen op trein, tram en busvervoer op maat, toegesneden op de wensen van de gebruikers. Er bestaan in dit verband ideeën te over, die vragen om uitvoering. een bezorgdienst voor goederen gekocht in de binnenstad, kortingen op OV-abonnementen, transferia voor bezoekers van de binnenstad en Scheveningen, openbaar-vervoer les op middelbare scholen, speciale cultuurtrams voor het brengen en ophalen van bezoekers van theaters en musea enz. enz.

Wat betreft de inrichting van het openbaar vervoer zelf lijken de dure Randstadrailplannen wel mooi, maar bieden weinig perspectief om met name het westen en zuidwesten van Den Haag uit hun relatieve isolement te halen. Om kosten te besparen en zo met het zelfde geld meer lijnen te kunnen aanleggen verdient het aanbeveling de gedachte van de zeer kostbare aansluiting op het systeem van de Rotterdamse metro te laten varen, en in plaats daarvan de (Haagse) tram als uitgangspunt van het 'light rail' systeem in

de Haagse regio te maken - dusdanig dat tram of sneltram ook op de Hofplein- en Zoetermeerlijn (onleesbaar) voor de hand: een lijn van Zoetermeer over Pijnacker naar Delft <aansluiting op HTM-tramlijn 1), lijnen van Delft en/of Rijswijk naar Den Haag Zuidwest en West.

Voor het verkeer binnen de stad is de fiets een minstens zo belangrijk alternatief voor de auto - het klassieke rijwiel - in Den Haag, net zoals in de meeste andere steden niet zelden de snelste manier om van A naar B te komen, zeker in de spits maar niet de minst gevaarlijke!! In dit opzicht is een aan (onleesbaar) vrijliggende fietspaden die tot in de kern (onleesbaar) telt van doorgaande autoroutes (onleesbaar) - ruimte zal men waarlijk keuzes moeten durven maken! Voldoende ruimte voor stalling van fietsen - daar ontbreekt ook aan in onze stad - in straten (in plaats van parkeerplaatsen), bij (onleesbaar)

In voorgaande regels is meermalen de economische functie van natuur en landschap benadrukt - in (Groen)Linkse kringen nog te vaak veronachtzaamd of met een zeker taboe beladen. Dit laat onverlet dat bij (onleesbaar) de natuur centraal blijft staan, ook waar deze niet genoten of. (onleesbaar) onderdelen en facetten. GroenLinks blijft daarom de intrinsieke waarde van Moeder Natuur onderstrepen, net zoals we in de barre neoliberale tijden steeds pal zijn blijven staan voor bepaalde sociale grondbeginselen. 'De zachte krachten zullen winnen, op het eind' dichtte Henriëtte Roland Holst - en daar houden we ons aan.

Actiepunten

1. Vinex, vinexit

Heroverwegen van de aan de Groenblauwe Slinger gelegen Vinexwoningbouwlocaties.

2. Stad en land verbonden

Betere ecologische en recreatieve (wandel- en fiets-)verbindingen vanuit de Vinexwoningbouwlocaties Wateringse Veld en Ypenburg naar het groen in de stad en in het buitengebied (resp. Midden-Delfland en Delftse Houti Balijbos) - de bestaande plannen schieten in dit opzicht tekort.

3. Rood voor groen: omslagfonds ecologische voorzieningen

Het modieuze idee van 'rood voor groen' (uit de woningbouwpot worden ook groenvoorzieningen betaald is alleen acceptabel als generieke maatregel. GroenLinks stelt voor 10% van de stichtingskosten van nieuwbouw (sociale woningbouw uitgezonderd) te storten in een 'omslagfonds ecologische voorzieningen', waaruit de sanering van inbreidingslocaties 4)innen de steden betaald kan worden (waardoor er minder een beroep gedaan hoeft te worden op de groene open ruimte) en waaruit geld vrij komt voor versterking en herstel van groene gangen in en om de stad.

4. Duurzame bedrijvigheid, duurzaam bouwen

Extra financiële ruimte voor projecten op het gebied van duurzame bedrijvigheid en duurzaam bouwen. Aanscherping van de bouwvoorschriften in ecologische richting; scholingsprogramma's op het gebied van duurzaam bouwen.

5. Groene gangen bij stadsvernieuwing

Herstel en versterking van het groen en de groene verbindingzones bij de stadsvernieuwing in Den Haag Zuidwest, met name van het 'assenkruis' van groene gangen dat Zuiderpark met Uithof en Wateringse Veld/Midden-Delfland moet verbinden.

6. Groene dwarsgangen in de bestaande stad

Versterking en realisatie van groene verbindingen haaks op de dominante structuur van de parallel aan de kust gelegen strandwallen. Radicale afwijzing van iedere verdere aantasting van deze dwarsverbindingen: dus geen skidrome in de Uithof, handen af van het Hubertuspark!

7. Zee, strand en duinen

Laat de kust met rust! Geen enkele, maar dan ook geen enkele aantasting van het open zeefront, geen commercialisering van het zogeheten 'stille strand' tussen Scheveningen en Kijkduin extra bescherming van de Westduinen.

8. Stadsgroen: beheer, toezicht en planologische bescherming

Extra investeringen in het beheer van het stadsgroen (om achterstallig onderhoud weg te werken), met bijzondere aandacht voor het buurt- en wijkgroen en de straatbomenbeplanting. Afschaffen van het gebruik

van bestrijdingsmiddelen. Extra mankracht voor toezicht. Alle grote groengebieden moeten zo snel mogelijk in bestemmingsplannen worden beschermd.

9. De groene fiets

Er komt een groen fietsplan, met een programma voor versnelde uitvoering van reeds bestaande fietspadenplannen, een plan voor een aansluitend netwerk van vrijliggende fietspaden en een sluitend systeem om het stallingsprobleem in straten en bij belangrijke gebouwen en instellingen op te lossen.

10. De groene tram

De Haagse tram wordt het uitgangspunt voor de Randstadrail in de Haaglanden. Er komt een 'groene tramplan Haaglanden' met integratie van Zoetermeer- en Hofpleinlijn en prioriteit voor nieuwe lijnen op de as Zoetermeer - Pijnacker - Delft - Den Haag Zuid en West.

Den Haag: stad om in te werken

De ontwikkeling van de arbeidsmarkt is een reden tot zorg

De laatste decennia is de werkgelegenheid in Den Haag met 35.000 arbeidsplaatsen afgenomen en nam het aantal bedrijven met 7.000 af. Terwijl landelijk de werkloosheid terugloopt, blijft deze in Den Haag op een onaantvaardbaar hoog niveau. Met name in de sectoren bouw, handel en industrie is de afname van de werkgelegenheid groot geweest. In de zakelijke en overige dienstverlening heeft zich wel een bescheiden groei voorgedaan. Uit recente cijfers blijkt dat circa 30% van de Haagse werkzoekenden slechts lager onderwijs genoten heeft en nog eens 40% LBO/MAVO, overigens voor een grote stad in het westen des lands geen ongebruikelijke cijfers. Werk voor deze groepen is nauwelijks te vinden in de dienstverlenende en overheidssector. Het zijn sectoren met veel hooggekwalificeerde arbeidsplaatsen, waarvan een niet onbelangrijk deel wordt bezet door mensen van buiten Den Haag. Het aantal bijstandsgerechtigden bedraagt op dit moment zo'n 28.000. Velen van hen ontbreekt ieder perspectief op volwaardig passend en betaald werk. Betaalde arbeid geeft erkenning, het gevoel volledig mee te tellen.

Vooralsnog geringe sociale spin-off

De economie in de zuidvleugel van de Randstad blijft de laatste jaren duidelijk achter bij de landelijke ontwikkeling. Ook in Den Haag is dat voelbaar, maar toch is de zaak voor Den Haag vergeleken met de rest van de zuidvleugel minder somber dan men op het eerste gezicht zou denken. In het hoofdstuk 'Groene stad in de Randstad' noemden we al de sterke punten van de Haaglandse economie: schrijftafel, besliscentrum, kennisbank. De aanwezigheid van ministeries, internationale instellingen en hoofdkantoren van grote bedrijven blijft een mooie troefkaart. De werkgelegenheidseffecten voor de onderkant van de arbeidsmarkt blijken per saldo echter toch betrekkelijk gering. De spin-off van de deze uitgesproken kantoorcultuur (bouw, schoonmaak, bewaking) biedt de Haagse werkloze onvoldoende soelaas.

Niet bij kantoorcultuur alleen

GroenLinks is van mening dat het huidige economische beleid van de gemeente Den Haag te veel gericht is op de versterking van de kantorensector en de werkgelegenheid aan de bovenkant van de arbeidsmarkt. Wij pleiten in dit opzicht in een selectieve ontwikkeling, met concentratie van kantoren bij knooppunten van het openbaar vervoer. Belangrijker voor de werkgelegenheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt is versterking van andere sectoren. Daarbij moet men niet in de eerste plaats krampachtig proberen de oude ambachtelijke of industriële nijverheid die verloren ging terug te halen, maar veeleer gericht zijn op nieuwe ontwikkelingen. In het hoofdstuk over de Groene Stad noemden we al de stimulering van duurzame op hergebruik gerichte vormen van nijverheid. Nieuwe kansen en mogelijkheden bestaan ook op het gebied van de kennis- en informatietechnologie - zeker met de grote behoefte die op dit gebied bestaat bij diverse grote instellingen in de stad. In overleg met het MBO en het HBO en het MKB in Den Haag moet hier een impuls worden gerealiseerd, met name van belang voor de jonge toetreders tot de arbeidsmarkt.

Stimulering van kleine startende ondernemers

Over de hele linie liggen er tal van mogelijkheden voor klein bedrijven met zoveel potentiële grote opdrachtgevers in de stad. Van die kansen wordt nog te weinig gebruik gemaakt, en dat vindt niet in de laatste plaats zijn oorzaak in het feit dat het klimaat voor kleine startende ondernemers niet in alle opzichten even gunstig is. Zo is er het punt van de accommodatie - GroenLinks pleit er in dit verband voor dat het aantal bedrijfsverzamelgebouwen verder uitgebreid moet worden, waarbij combinaties van wonen boven milieuvriendelijke bedrijven krachtig moet worden gestimuleerd. Oude bedrijfspanden, oude schoollocaties bieden hiertoe mogelijkheden, evenals dubbel grondgebruik door het stapelen van functies. Wat betreft de bestaande industrie- en bedrijvengebieden (Laakhaven West en Midden, Binckhorst): hier moet terughouden omgegaan worden met woningbouw, 'omdat deze gebieden ruimte moeten leveren voor uitplaatsing van milieuhinderlijke bedrijven elders uit de stad. Daarnaast kunnen deze gebieden enige ruimte bieden voor de kleinmetaal, houtbewerking en levensmiddelenindustrie. De Scheveningse haven kan verder worden ontwikkeld voor havengeboden bedrijvigheid. Wat betreft de ontsluiting van deze gebieden moet nadrukkelijk worden gekozen voor het spoor en de beschikbare waterwegen.

Terug naar de zaak van de kleine startende ondernemers: in de afgelopen jaren opgerichte startersbegeleidingsmaatschappij (STABIJ) wordt wat betreft GroenLinks verder uitgebouwd met een onderdeel dat zich bezig houdt met de financiering van startende bedrijven. Dit Lokaal Stimuleringsfonds zal zich met name richten op de start van kleinschalige bedrijven in de hergebruik-sector, ecologische en milieuvriendelijke ondernemingen, dit alles ter stimulering van economisch en ecologisch duurzame werkgelegenheid. Ook op fiscaal gebied zou een en ander kunnen gebeuren, bijvoorbeeld door

vermindering van OZB-belasting voor kleine startende ondernemers - ook in thuiswerksituaties! - in plaats van bijvoorbeeld de misselijk makende dienstklopperij die nu weer rond de invoering van een nieuwe precario-regeling plaatsvindt.

De detailhandel

Een groep kleine ondernemers die de afgelopen jaren forse klappen heeft moeten incasseren is de kleine detailhandel. Detailhandel en ambulante handel leveren werk op voor laag en middelbaar geschoolde arbeidskrachten. Daarnaast vervult deze sector een niet te onderschatten samenbindende functie in het sociale leven van wijk en buurt. Wil de detailhandel haar functie in de samenleving kunnen blijven vervullen dan is het van belang dat het kwalitatieve niveau van stadswinkelcentra en buurtwinkelcentra wordt gewaarborgd. Ook in het stadscentrum moet meer aandacht komen voor de kleine winkelier. Planologische bescherming via bestemmingsplannen is daarbij belang rijk, maar natuurlijk niet genoeg. De gemeente zal de komende jaren in overleg met de branche-organisaties meer moeten gaan investeren in de kwaliteit van winkelcentra - hiertoe wordt een pandenbank opgericht. Deze pandenbank zal worden ingezet in samenhang met planologische instrumenten als bestemmingsplannen op basis van distributie-planologische verkenningen. Door de pandenbank kunnen de kleine winkeliers samen een wat steviger vuist maken tegenover het grootwinkelbedrijf. Een bedreiging voor de kleinere winkeliers is de verruiming van de sluitingstijden en de zondagsopenstelling. GroenLinks wil daarom dat Den Haag niet verder gaat met nog verdere liberalisering van het beleid. Wel willen we op een aantal plekken in de stad zondag- en avondwinkels, met name in de food-sector, opdat het voor de consument mogelijk blijft buiten de reguliere winkeltijden primaire inkopen te doen.

Nieuw werk in onderhoud van de stad en zorg

De laatste twintig jaar is veel werk verdwenen in de zorgsector, het sociaal-cultureel werk en het opbouwwerk. Veel werk dat voorheen door professionele krachten werd gedaan is noodgedwongen overgenomen door vrijwilligers of blijft liggen. In de sectoren thuiszorg, ouderhulp en activiteitenbegeleiding voor gehandicapten zijn nog veel banen te scheppen. Ook bij het onderhoud en beheer van de stad blijft nog veel werk liggen, omdat het geld ontbreekt er personeel voor aan te nemen. Bij het toezicht op het openbaar groen is het niet veel anders. Investeren in zorg en het onderhoud en beheer van de stad is een mes dat aan meerdere kanten snijdt. De stad wordt schoner, het voorzieningenniveau neemt toe en tegelijkertijd neemt de werkloosheid - ook onder laaggeschoolden - af. Het beleid van social return wordt wat ons betreft dan ook uitgebreid en geïntensiveerd. In het kader van het herstel van de stad en de financiële claims die de gemeente bij het Rijk op tafel legt zal de werkgelegenheid in de zorg en onderhoud van de stad meegenomen moeten worden.

Werkgelegenheid en het toerisme

Verdere uitbouw van de toeristische sector biedt het nodige nieuwe werk aan laaggeschoolden, maar het betreft hier een zeer trendgevoelige sector met onzekere toekomstperspectieven. Alleen daarom al is het van belang uit deze hoek niet uitsluitend gouden bergen te verwachten. Over goud gesproken, een al te forse ontwikkeling van het toerisme zou wel eens een zeer nadelige schaduw kunnen werpen over Den Haag als rustige en groene woon- en vestigingslocatie - voor men er erg in heeft, heeft men de ecologische én economische kip met gouden eieren geslacht! De negatieve effecten van een te robuuste groei van het toerisme op leefbaarheid, milieu, natuur en landschap moeten niet onderschat worden. Selectieve groei, met nadruk op diversiteit en kwaliteit, is voor GroenLinks wel bespreekbaar. De Haagse binnenstad met haar monumenten, theaters, musea kan bijdragen aan deze kwalitatieve groei van het toerisme. Het toerisme in Scheveningen-bad heeft wat GroenLinks betreft zijn grens bereikt. Negen miljoen bezoekers per jaar achten wij het maximum dat dit deel van de stad aankan. De andere badplaats - Kijkduin - zal niet verder worden uitgebreid in de richting van de oude Zeehospitium-locatie. Het blijft de kleine familiebadplaats omringd door duinachtig landschap.

Scholing, begeleiding en ondersteuning van werkzoekenden

Een belangrijk knelpunt dat weggenomen moet worden is de gebrekkige scholing bij een groot deel van de langdurig werklozen. Maar met scholing alleen is het probleem niet opgelost. Naast goede, gerichte en op maat vormgegeven opleidingen voor het uitoefenen van een vak is het van belang dat er meer geïnvesteerd wordt in het begeleiden van langdurig werklozen naar de arbeidsmarkt. Instellingen zoals het leerlingwezen, de leerwerkbank en het kort-MBO kunnen hierbij worden betrokken. De participatie van allochtonen op de arbeidsmarkt is nog beneden het gewenste niveau. De gemeente zal daarom moeten investeren in scholing, begeleiding en ondersteuning van etnisch ondernemerschap. Daarnaast moet de gemeente er bij het bedrijfsleven in de stad op blijven aandringen dat de Wet Bevordering Evenredige Arbeidsdeelname Allochtonen wordt uitgevoerd. Daar waar werklozen op de arbeidsmarkt toetreden via een Melkerttraject,

Banenpool of via Social Return zal de gemeente een inspanningsverplichting moeten hebben om deze werkgelegenheid voor de betrokkenen op termijn om te zetten in niet- gesubsidieerde werkgelegenheid met een structureel karakter. Het kan en mag niet zo zijn dat een gesubsidieerde baan voor de betrokkenen het eindstation is. Te allen tijden dient voorkomen te worden dat er in grote getale gesubsidieerde arbeid wordt geschapen op plekken waar eerst regulier werk is opgeheven.

De gemeente Den Haag als werkgever

Naast de landelijke overheid is de gemeente een van de grootste werkgevers in de stad. Een voorbeeldfunctie - ook op het terrein van personeelsbeleid - is gewenst. De gemeente zal zich gedragen als sociale werkgever. Daar waar er de komende jaren financiële armslag voor de gemeente ontstaat, zullen verslechtingen op het gebied van de tertiaire arbeidsvoorwaarden van gemeenteambtenaren worden teruggedraaid. De gemeente ziet toe dat de Wet Bevordering Evenredige Arbeidsdeel name Allochtonen en de Arbo-wetgeving door Haagse bedrijven e instellingen wordt uitgevoerd. In de contacten met de bedrijven zal de gemeente hier aandacht voor vragen.

Actiepunten

1. Van kantoorpanden naar bedrijven-woningen

De omzetting van oude kantoorpanden in ateliers-bedrijven- woningen in woonwijken wordt bevorderd.

2. Uitbreiding bedrijfsverzamelgebouwen

GroenLinks vindt dat het aantal bedrijfsverzamelgebouwen verder uitgebreid moet worden, waarbij combinaties wonen bove milieuvriendelijke bedrijven krachtig moet worden gestimuleerd.

3. Industriegebieden

In industriegebieden Laakhaven-Midden en -West, Binckhorst en Scheveningen Haven wordt terughoudend omgegaan met realiseren van woningen. De Scheveningse haven wordt verder ontwikkeld voor hangebonden bedrijvigheid.

4. Etnisch ondernemerschap

De gemeente zal moeten investeren in scholing, begeleiding en ondersteuning van etnisch ondernemerschap.

5. Structurele werkgelegenheid

De gemeente zal een inspanningsverplichting moeten hebben om gesubsidieerde arbeid om te zetten in werkgelegenheid met een structureel karakter.

6. Meer rijksgeeld voor stadsbeheer en zorgsector

De gemeente moet in het kader van het herstel van de stad bij het Rijk budgetten claimen voor 'meer werk in onderhoud en beheer van de stad alsmede voor meer arbeidsplaatsen in de zorgsector.

7. Milieuvriendelijke en ecologische bedrijven

Er komt een Lokaal Stimuleringsfonds voor kleinschalige, milieuvriendelijke en ecologische bedrijven. De gemeente onderzoekt de wettelijke mogelijkheden voor vermindering van de OZB-belasting voor kleine ondernemers, ook in thuiswerksituaties.

8. Kleine winkelcentra

Er komt een stedelijke pandenbank en een intensief beleid om de kwaliteit van kleine winkelcentra te verhogen.

9. Winkelsluiting niet verder liberaliseren

Den Haag zal niet verder gaan met nog verdere liberalisering, van het winkelsluitingsbeleid. Wel worden op een aantal plekken in de stad zondags- en avondwinkels gerealiseerd.

10. Stimuleren cultuurtoerisme

Verdere ontwikkeling van het toerisme in Scheveningen wordt afgewezen. Kwalitatieve toeristische groei in de binnenstad wordt bevorderd.

Den Haag: stad om in te leven

In de jaren die achter ons liggen is onze stedelijke samenleving ingrijpend veranderd. Veranderingen die niet alleen de gebouwde structuur van de stad betreffen maar ook de samenstelling van de bevolking. Stadsbestuurders staan dagelijks voor de vraag hoe een constant veranderende en toenemende heterogene bevolking met elkaar in redelijke harmonie kan samenleven. Tegen de achtergrond van een groeiende economische en sociale tweedeling in de stad krijgt de beantwoording van deze vraag des te meer betekenis. Duidelijk is dat het antwoord hierop zich niet laat vangen in een omvattende visie, vertaald in een integraal plan. Den Haag is haar bewoners, Den Haag is van ons allen. Iedere inwoner van onze stad wil aangenaam wonen, winkelen, gezond leven, onderwijs dat kinderen - maar ook volwassenen - waardevolle kennis en vaardigheden biedt, veilig en snel kunnen reizen, van sport en cultuur kunnen genieten en zinvol werk kunnen doen. Zoveel mensen, zoveel zinnen. In de directe woonomgeving, straat en wijk, of in de stad hebben inwoners van deze stad uiteenlopende en soms, tegengestelde wensen en verlangens. GroenLinks wil dat alle meningen, culturen, belangen en vooral mensen met hun eigen aardigheden en achtergronden worden gerespecteerd. Voor GroenLinks betekent dit dat zij voortdurend bereid is om de dialoog aan te gaan met burgers, belangengroepen, instellingen, organisaties en te zoeken naar het antwoord op de vraag "Hoe kunnen en willen we samen wonen, samenleven en samen werken? Eigen initiatief van bewoners is voor GroenLinks daarbij een van de belangrijkste uitgangspunten. Het gaat dan over samen verantwoordelijk zijn en meedenken. Meer grip op de eigen omgeving, weten wie je burens zijn, dan voel je je ook veiliger. Zo wil GroenLinks meebouwen en ondersteuning geven aan de sociale verbanden van bewoners; aan een stad die broedplaats is voor nieuwe ontwikkelingen. Bij dit voortdurende vormgeven van de stad behoort niemand aan de kant te staan en krijgt iedereen gelijke kansen om mee te doen. Met veel mensen gaat het momenteel goed. GroenLinks verliest hen niet uit het oog, maar kiest in eerste instantie die mensen die het materieel minder goed en minder kansen hebben, voor leefbaarheid en materiële welvaart voor alle mensen. Sociaal investeren in de stad, door onderwijs, welzijn, cultuur staat in dit hoofdstuk voorop.

Onderwijs als spil bij de bestrijding van achterstanden

Onderwijs is belangrijk voor de zelfontplooiing van mensen en om hun positie in de samenleving te verbeteren. Het onderwijs is de spil bij het bestrijden van achterstanden. Onderwijs moet dan ook voor iedereen toegankelijk en op maat beschikbaar zijn. Voor volwassenen is onderwijs en scholing ook belangrijk. Met name werkzoekenden, maar ook mensen die het Nederlands niet als moedertaal kennen, kunnen door onderwijs en scholing hun positie in de samenleving verbeteren. GroenLinks stelt vast dat de segregatie, de scheiding tussen bevolkingsgroepen, groter wordt. Onderwijs draagt bij dat mensen elkaar en elkaars culturen leren kennen. Het is nu meer dan ooit van belang om in het onderwijs te investeren. GroenLinks vindt de betrokkenheid van ouders bij scholen belangrijk. Opvoeden en onderwijs is en blijft een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het onderwijs moet en kan meer oudergericht zijn. Zo kunnen aan het begin van het schooljaar afspraken tussen ouders en schoolleiding gemaakt worden. In die afspraken moet de schoolleiding aangeven wat ze het komende jaar van plan is en waar zij door ouders op aan te spreken is. Aan de andere kant vertellen de ouders wat hun inzet en betrokkenheid kan zijn, waar de school wel of niet op kan rekenen. Voor enkele groepen is extra aandacht nodig. Onderwijs is met name van belang voor mensen met een achterstand in de samenleving. Voor deze mensen moet doelgericht onderwijs op maat beschikbaar zijn.

Autochtonen

Autochtone analfabeten dienen makkelijker Nederlands als eerste taal (NTI - alfabetiseringscursussen) en andere gewenste educatie te kunnen volgen. Voor werkzoekenden dienen er voldoende scholingsmogelijkheden en beroepsgerichte opleidingen beschikbaar te zijn om daarmee hun kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren. Wachtlijsten mogen hier niet ontstaan.

Allochtonen

Voor volwassenen zijn beroepsonderwijs en -opleidingen en cursussen als Nederlands als Tweede Taal voldoende beschikbaar. De wachtlijsten verdwijnen. Diezelfde mogelijkheden worden geboden aan allochtone nieuwkomers en vluchtelingen. Investeren zijn noodzakelijk om bestaande wachtlijsten op te heffen. Met betrekking tot onderwijs in allochtone talen (OALT) kiest GroenLinks voor een intensieve inzet op het leren van de Nederlandse taal in de onder- en middenbouw van het basisonderwijs. In de bovenbouw en het voortgezet onderwijs zal het gaan over de culturele aspecten van het OALT.

Mensen met een functiebeperking (=gehandicapten)

Alle scholen moeten toegankelijk zijn voor mensen en kinderen met een (lichamelijk) handicap. Meer dan nu draagt de gemeente bij aan het in stand houden van voldoende speciaal onderwijs. Tenslotte maken scholen geen onderscheid tussen leerlingen met verschillende achtergronden. 'Weer Samen naar School' mag geen loze (beleids) kreet zijn.

Welzijn - kiezen voor mensen met de minste kansen

Er is sprake van een groeiende economische en sociale tweedeling in de Nederlandse samenleving. Deze tweedeling tekent zich ook af in Den Haag. GroenLinks wil gelijke en gelijkwaardige kansen en rechten voor iedere burger bevorderen. Groepen mensen die een zetje in de rug nodig hebben moeten, overal waar nodig, voldoende aandacht krijgen. Kiezen voor de mensen met de minste kansen in de samenleving is voor GroenLinks het uitgangspunt. Bij welzijn gaat het daarbij niet om op papier mooie regelingen of plannen. Het gaat vaak om een andere manier van kijken, een mentaliteitsverandering. Het welzijnswerk is een van de middelen om mensen te ondersteunen. In het algemene beleid moet hiervoor al voldoende aandacht zijn, maar soms moet er iets extra's gebeuren en moet alles uit de kast worden gehaald. Welzijnswerk heeft enerzijds een vangnetfunctie en anderzijds moet het mensen stimuleren om zelf hun positie te verbeteren. Welzijn draagt sterk bij aan de sociale samenhang. GroenLinks verwacht van welzijnsinstellingen dat hun activiteiten zich concentreren op een goede start voor iedereen in de samenleving, een vangnet zijn voor diegene voor wie het mis dreigt te gaan of misgaat en het nemen van verantwoordelijkheid voor een sociaal levendige buurt. Welzijnswerk is daarmee niet voorbehouden aan bepaalde groepen mensen. Iedereen heeft recht op vormen van welzijnswerk. GroenLinks kiest voor wijkgeoriënteerd welzijnswerk, dat is ingericht op de behoefte van de wijk. Op wijkniveau kan beter worden vastgesteld wat problemen en knelpunten zijn.. Klanten zijn dan ook betrokken bij het maken van plannen van de Decentrale Welzijnsorganisaties (DWO'S) en de autonome instellingen.

Jongeren erbij betrekken

De jeugd neemt een centrale plaats in bij GroenLinks. Met de meeste jongeren gaat het gelukkig goed. Met een aantal niet. Soms hebben zij grote problemen en veroorzaken zij ook problemen. Onderwijs, het lokaal Welzijnswerk en de Jeugdhulpverlening zijn daarvoor belangrijke elementen in de Haagse samenleving. Jongeren met wie het verkeerd dreigt te gaan moeten tijdig worden opgemerkt zodat op tijd maatregelen kunnen worden genomen. Zo wordt na- en tussenschoolse opvang steeds belangrijker. Scholen en welzijnsinstellingen dienen daarbij meer van elkaars aanbod en mogelijkheden gebruik te maken. Daarnaast moeten scholen, welzijns- en jeugdhulpverleningsinstellingen meer samenwerken om het toenemend aantal jeugdigen met problemen intensiever en effectiever te kunnen begeleiden.

De ontwikkeling van netwerken Jeugdhulpverlening worden door GroenLinks dan ook toegejuicht. Beleid moet niet over de hoofden van jongeren heen gemaakt worden. Zij moeten erbij betrokken worden. Op stedelijk en wijkniveau. Veel welzijnsactiviteiten voor jongeren vinden ook plaats in de wijk. Naast de welzijnsinstellingen vormen scholen hierbij ook een belangrijke schakel. Op wijkniveau moeten jongeren meer zeggenschap krijgen over hun leefsituatie, zowel op school als ten aanzien van de omgeving waar zij wonen. Scholen en welzijnsinstellingen dienen dan ook activiteiten te ontplooiën waardoor de participatie en betrokkenheid van jongeren ten aanzien van hun leefwereld wordt vergroot. GroenLinks pleit voor het instellen van (wijk)Kinderraden en het houden van 'Kinderschouwen' bij de (her)inrichting van de openbare ruimte. We investeren daarmee in de toekomst; resultaten zijn niet alleen op korte termijn te verwachten.

Ouderen zo lang mogelijk zelfstandig

De positie van ouderen vraagt ook om extra aandacht. Op het raakvlak van welzijn, wonen en zorg dreigen grote gaten te vallen. De wachtlijsten voor verzorgingstehuizen groeien en de Thuiszorg is afgekald. Voor GroenLinks is het uitgangspunt dat ouderen, zo lang mogelijk, zelfstandig moeten kunnen blijven wonen. Bovendien is het langer zelfstandig laten wonen van ouderen in vele gevallen voor gemeenten en hogere overheden goedkoper. Echter, zolang ouderen bijvoorbeeld door bezuinigingen bij de Thuiszorg geen huishoudelijke hulp kunnen krijgen, zullen velen toch weer aangewezen zijn op een verzorgingstehuis. In dit kader pleit GroenLinks voor de bouw van meer 'woon- en zorgcomplexen'. Toch zullen daarnaast voorzieningen tot stand gebracht moeten worden waardoor het voor ouderen mogelijk wordt om in hun eigen woning te blijven. Goede mantelzorg is noodzakelijke voorwaarde voor langer zelfstandig kunnen wonen en leven. Gezien de bezuinigingen hierop is actie geboden. Meer mensen in de zorg, zodat ook dezelfde mensen bij dezelfde klanten kunnen langsgaan. Dit schept een band.

Er is sprake van een toenemend aantal zelfstandig wonende ouderen die onder de armoedegrens leven door de optelsom van eigen bijdragen wanneer zij langer thuis blijven wonen; zoals dagopvang, vervoer,

maaltijden, gezinsverzorging. Zij zijn vaak niet op de hoogte van de mogelijkheden van huursubsidie, kwijtschelding en bijzondere bijstand of durven uit schaamtegevoel hierop geen beroep te doen. Deze schaamte is misplaatst en er dient beleid te komen waardoor deze mensen actief ondersteund worden daar wel een beroep op te doen.

Welzijn en allochtonen

Allochtone vrouwen verkeren vaak in een dubbele achtergestelde positie in de Nederlandse samenleving. GroenLinks vindt dat verbetering van hun positie speciale aandacht vraagt. Allochtone vrouwen moeten wanneer zij jonge kinderen hebben in voldoende mate gebruik kunnen maken van peuterspeelzalen en andere instellingen die kunnen helpen bij opvoeding- en zorgtaken. Voor zowel allochtone mannen als vrouwen geldt dat er geen wachtlijsten voor inburgering mogen bestaan. Maar ook als men al langer in Nederland woont, wil GroenLinks dat de gemeente hen in staat stelt Nederlands te leren en hiervoor een certificaat te halen. Met name die allochtone jongeren die grote risico's lopen kunnen rekenen op bijzondere aandacht van GroenLinks door aandacht voor een betere begeleiding op school, goede hulp als het eens fout gaat en steun bij het zoeken naar werk en daarvoor aanvullend nodige scholing. Veel allochtone ouderen van de eerste generatie hebben hun oorspronkelijke cultuur niet losgelaten. Wanneer zij behoefte krijgen aan verzorging of verpleging zullen zij de voorkeur hebben voor opvang tussen hun cultuurgenoten. De verzorgings- en verplegingsbehoefte dient geïnventariseerd te worden. Op grond hiervan zal een planning gemaakt kunnen worden voor het te creëren aantal verzorgings- en verpleegplaatsen per taal en/of cultuur in de brede zin. Bij deze mensen is de financiële problematiek extra schrijnend. Vaak hebben zij geen pensioen en meestal jarenlang een minimuminkomen gehad. Ook is vaak sprake van een slechte gezondheid. Wanneer allochtone inwoners ouder worden, kunnen zij speciale voorzieningen nodig hebben. Zij moeten gemakkelijk deze voorzieningen kunnen vinden en er vervolgens gebruik van kunnen maken. GroenLinks vindt dat, in overleg met bestaande zelforganisaties van allochtonen, dan ook mogelijkheden gecreëerd dienen te worden voor het tot stand brengen van een platform van allochtone ouderen. Een dergelijk platform zal een brugfunctie kunnen vervullen tussen allochtone ouderen, de overheid en instellingen. Subsidiebeleid staat los van politieke overwegingen. Echter, zelforganisaties waarvan blijkt dat hun activiteiten en/of doelstellingen botsen met democratische waarden in deze samenleving, worden niet gesubsidieerd en worden scherp in de gaten gehouden. De gemeente zal dit ook toetsen.

Meer ruimte voor vluchtelingen

In Den Haag zullen veel vluchtelingen blijven komen. In deze stad is blijvend plaats voor een centrum voor opvang asielzoekers. GroenLinks wil dat de gemeente en de inwoners van Den Haag zich verantwoordelijk voelen voor deze mensen en voor vluchtelingen meer ruimte scheppen.

Welzijn en mensen met een functiebeperking (gehandicapten)

Mensen met een lichamelijk handicap dienen zodanig aan het maatschappelijk leven deel te kunnen nemen dat zij zich naar eigen wens en mogelijkheden optimaal kunnen ontplooiën. Gehandicapten moeten daarom voor alle WVG-, sociale en andere zorgvoorzieningen terecht kunnen bij een loket. Eigen bijdragen moeten vergoed worden als bijzondere bijstand. Voor zover de gemeente eigen bijdragen in het kader van de WVG hanteert, gebeurt dit naar draagkracht en wordt stapeling van eigen bijdragen tegengegaan. Op het vlak van wonen moeten mensen met een handicap kunnen wonen in een (aangepaste)woning en zoveel mogelijk in een wijk naar eigen keuze. Alle woningen en gebouwen moeten goed bereikbaar en toegankelijk zijn. Tenslotte moet de werkgelegenheid van mensen met een handicap worden vergroot.

Tijd voor horecabeleid

GroenLinks is voorstander van het vrijlaten van de sluitingstijden in de binnenstad met een gelijktijdige regeling ter vermindering van onredelijke hinder/overlast. In de woongebieden moeten, in overleg met de buurtorganisaties, (meer) op de buurt-gerichte cafes komen. Vermijding van hinder staat hier wel voorop. In overleg met de branche zal aan meer diversiteit worden gewerkt. Gelet op het gevoel van onveiligheid s'avonds is GroenLinks voorstander van een gedeeltelijke verschuiving van het straattoezicht naar de avond en de nacht, met name in uitgaansgebieden.

Speciale aandachtsgroepen

Op het gebied van dak- en thuislozenzorg zal strakker samengewerkt worden door instellingen op het gebied van maatschappelijke en geestelijke gezondheidszorg. Dak- en thuislozenzorg dienen niet opgeheven te worden als het gaat om bemiddeling en toeleiding naar betaald werk. Tenslotte wordt serieus werk gemaakt van een tweede kans beleid bij huisuitzetting.

Na de afschaffing van de bordeelwet kan naar verwachting gemakkelijker worden vastgesteld welke vrouwen een andere bestaansgrond zoeken, maar daarbij dringend hulp nodig hebben. Ook voor deze

groep dient er vanuit het welzijnswerk een aanbod te komen. Daarnaast is extra ondersteuning gewenst voor het 'huiskamerproject'.

Cultuur

Den Haag staat herkenbaar op de culturele kaart van Nederland. Er is een groot maar wat eenzijdig cultureel aanbod. Toch staat het beleidsterrein Cultuur vanwege voortdurende bezuinigingen in het recente verleden onder (te) grote druk. Het gros van het Haagse cultuurbudget ligt structureel vast t.b.v. de grote cultuurinstellingen. Met behulp van projectengeld probeert de gemeente een actief en stimulerend beleid te voeren ten aanzien van kleine initiatieven op het vlak van Kunst en Cultuur. Maar dit flexibel projectenbudget is absoluut niet royaal, waardoor een hoop kansen voor een actief en stimulerend cultuurbeleid onbenut blijven. Wat GroenLinks betreft ligt het in de rede dat het cultuurbudget enigszins wordt opgehoogd. Nieuw geld moet worden vrijgemaakt voor culturele instellingen en producties met een nadruk op functies als ontwikkeling en vernieuwing. De rol van de gemeente op het terrein van cultuurbeleid is hierbij voorwaardenscheppend en ondersteunend. Men beschikt over voelsprietten om snel te kunnen reageren op wat leeft en broeit in de stad.

Er is in Den Haag een tekort aan atelier- en oefenruimte. Een tekort dat mede vanwege sanering in oude stadsgebieden is toegenomen. GroenLinks wil dit tekort verminderen. De gemeente dient nadere initiatieven te ontplooiën die ertoe moeten leiden dat (met name jonge en beginnende) kunstenaars tegen geringe kosten gebruik maken van lokaties voor hun activiteiten - met name in combinatie wonen atelier. Er wordt een categorie panden met een maatschappelijke bestemming ingevoerd. Hiervoor gelden aangepaste tarieven. In dit kader kunnen o.a. (oude) schoolgebouwen en (leegstaande) kantoorgebouwen worden ingezet. Het op deze wijze creëren van ateliers en podia bindt kunstenaars aan de stad en draagt bij tot een stimulerend cultureel klimaat.

GroenLinks vindt het van groot belang dat er voldoende mogelijkheden zijn voor culturele uitingen van en voor allochtonen. Een gericht beleid vanuit het Volksbuurtmuseum zou hierin kunnen voorzien. Daarnaast is het opvallend dat, ten aanzien van het Kunst- en Culturaanbod, allochtone beeldende- en toonkunstenaars nauwelijks aan bod komen. Dit moet veranderen; nader onderzoek naar wat hiervoor ontbreekt en stimulerende maatregelen om deze toestand te wijzigen zijn gewenst.

Cultuur en Jongeren

In het cultuurbeleid krijgen jongeren de komende tijd prioriteit. GroenLinks vindt dat er, gericht op jongeren een kunst- & cultuureducatieplan ontwikkeld moet worden. Het onderwijs vormt in daarvoor een belangrijke infrastructuur. Kunsteducatie dient een duidelijke plaats in de schoollesprogramma's te krijgen. Verder zullen er voor jongeren voldoende concert- en oefenpodia en voorzieningen zijn. Actieve deelname door jongeren aan kunstzinnige, muzikale en beeldende vorming en aan alternatieve podia voor toneel en muziek wordt gestimuleerd. Daarvoor is nodig dat er lage financiële drempels zijn voor jongeren die willen deelnemen en genieten van voorstellingen, concert, schilderij of monument.

Den Haag kent vele festival zoals het North Sea Jazz Festival en het Crossing Border Festival. Deze festivals zijn van grote waarde voor de stad. Deze festivals zijn geen doel op zichzelf. GroenLinks vindt dat op het behoud van kwaliteit van deze festivals toegezien wordt, dat elementen van vernieuwing en blijvende aandacht van het publiek voorop staan. Daarnaast zouden deze festivals een grotere uitstraling naar de inwoners van de stad moeten krijgen door ook op straten en pleinen kennis te kunnen nemen van het gebodene. Zo heeft de bewoner van de stad ook lol van deze festivals.

Sport en recreatie

GroenLinks hecht veel betekenis aan sport en recreatie. Niet alleen vanuit volksgezondheid, maar ook wegens het maatschappelijk belang. Recreatie heeft raakvlakken met natuur en milieu. Sport is, net als cultuur, een bindende factor tussen mensen. Het biedt de mogelijkheden voor ontplooiing, participatie en integratie. Sport is belangrijk wanneer er meer vrije tijd is. GroenLinks hecht daarom ook veel waarde aan vakantiebesteding voor jongeren en (zomer)sporttoernooien. In het sportbeleid ligt de prioriteit op de recreatieve sportbeoefening. De commerciële en beroepssportbeoefening wordt door de gemeente in voorwaardenscheppende sfeer en niet in direct financiële zin gesteund. Een belangrijke partner bij het ontwikkelen van een sportbeleid zijn de verenigingen. De verenigingen worden bij de ontwikkeling van het sportbeleid betrokken. Zoveel mogelijk kinderen en jongeren moeten kunnen kennismaken met verschillende takken van sport. Daarom moeten sport en sportvoorzieningen gemakkelijk toegankelijk zijn en bij voorkeur dicht bij huis. Sportvoorzieningen zullen betaalbaar moeten zijn en een ruime openstelling kennen, zodat niet alleen 's avonds en in het weekend, maar ook overdag en door de week kan worden

gesport. De gemeente zorgt voor voldoende kleinschalige sport- en recreatievoorzieningen in de directe woonomgeving. Zo moeten er voldoende voorzieningen zijn als basketbalveldjes en voetbal- kooien.

Sport en allochtonen

Bijna de helft van de kinderen uit Den Haag zijn van allochtone afkomst, maar dat aandeel zien we te weinig terug bij de Haagse sportverenigingen. Ook in het kader en onder topsporters zien we te weinig allochtonen vertegenwoordigd. Het stimuleren van allochtone jongeren en ouderen om deel te nemen aan sportactiviteiten en -verenigingen zal een speerpunt in het Haagse sportbeleid moeten zijn. Verenigingen moeten zorgen voor begeleiding, met name voor allochtone jongeren. Projecten voor het stimuleren van sportbeoefening en kadervorming onder achterstandsgroepen als allochtonen, vrouwen en gehandicapten worden geïntensiveerd. In het sportstimuleringsbeleid is bijzondere aandacht voor allochtone vrouwen en meisjes.

Actiepunten

1. Ouders meer bij het onderwijs betrekken:

- De gemeente kiest voor een bestuursvorm van het openbaar onderwijs waarbij ouderparticipatie is gegarandeerd
- Op iedere school komen allochtone contact-ouders
- In het Lokaal Onderwijsplan krijgt de bestuurlijke positie en de betrokkenheid van ouders, bij het onderwijs, nadrukkelijk een plaats

2. De gemeente koopt noodzakelijke scholing en onderwijs in bij onderwijsinstellingen (regionale opleidingscentra, centra voor vakopleiding, e.d.). Op basis van contracten worden mensen perspectievolle trajecten geboden; dus niet alleen onderwijs in Nederlands als Tweede Taal (N12), maar combinaties hiervan met beroepsopleidingen.

3. Imago verbetering van het Voorbereidend beroepsonderwijs

Scholen dienen, in samenwerking met het bedrijfsleven, bij te dragen aan de herpositionering en de imago-verbetering van het Voorbereidend Beroeps Onderwijs (VBO); bijvoorbeeld bij het ontwikkelen van praktijkgerichte leerwegen. In dat kader gaan gemeente, sociale dienst, arbeidsvoorziening, scholings- en onderwijsinstellingen tevens nauw samenwerken in het activerend arbeidsmarktbeleid.

4. Welzijnswerk

Meer van het welzijnswerk gevraagd om maatschappelijke problemen te verminderen of te voorkomen.

GroenLinks ondersteunt deze ontwikkeling, maar maakt de volgende kanttekeningen:

- daar waar de vraag in de wijk afwijkt van de gemeentelijke prioriteiten moet voldoende speelruimte blijven voor de instellingen om hier op in te gaan. Eigen bijdragen kunnen dan ook gevraagd worden
- het van tevoren vastleggen in z.g. produktafspraken welke problemen aangepakt worden en welke resultaten daarbij verwacht worden komt neer op het experimenteren in het sociale vlak. Op tegenvallende resultaten van doelgerichte activiteiten (welzijnsprodukten), die voor het eerst beproefd worden kunnen de instellingen dan ook niet worden afgerekend.
- GroenLinks staat een voortdurende vernieuwing voor in het welzijnswerk, teneinde te zoeken naar de beste aanpak voor bestaande problemen. Bij de vernieuwing en vervanging van oude activiteiten door nieuwe kunnen voorzieningen die hun waarde hebben gehandhaafd blijven: 'basisvoorzieningen'.

5. Subsidies

In de huidige subsidie-relatie met de gemeente ligt te veel alleen de nadruk op prestatiecontrole en zijn de produktermen daarop gericht. GroenLinks wil dat het formuleren van produkten zodanig inhoudelijk wordt aangepast dat ook voor niet-ingewijden helder wordt welke 'sociale medicamenten' er voor handen zijn.

Inspraak vanuit de wijk behoeft dan niet meer beperkt te worden tot het aanduiden van aan te pakken problemen, maar kan zich dan ook uitstrekken tot de meest geschikt geachte remedie.

- De systematiek van de productsubsidiëring dient z.s.m. te worden voltooid zodat instellingen een goed omschreven pakket van doelgerichte activiteiten tegen een onomstreden kostprijs kunnen aanbieden.
- De multifunctionele aanpak en ketenbenadering bij doelgroepen met meervoudige problemen dient kwalitatief en kwantitatief verder te worden uitgebreid. T.a.v. de in de problemen gekomen jeugd dient de samenwerking tussen stadsgewest en gemeente te worden geïntensiveerd.

- Wijk- & Dienstencentra en Buurthuizen worden soms gezien als (te handhaven) voorzieningen, dan weer als een (inwisselbaar) bedrijfspand. Die situatie brengt met zich mee dat enerzijds instellingen aan accommodaties worden gebonden, anderzijds moeten opdraaien voor kosten van niet-gebruikte vierkante meters. GroenLinks is voor een regeling waarbij de gemeente accommodaties kiest waarin per se welzijnsactiviteiten dienen uitgevoerd te worden en deze om niet ter beschikking stelt aan de instellingen met een overeenkomstige vermindering van de subsidie. De verantwoordelijkheid voor de exploitatie van deze panden komt bij de gemeente te liggen. Voor eventuele resterende behoefte aan huisvesting liggen keuze en verantwoordelijkheid bij de instellingen zelf.

6. Ruimhartiger openingsbeleid

Om de kwaliteit van het uitgaansleven te verbeteren wordt goed ondernemerschap en gebruikersgedrag in de horecasector beloond met een ruimhartiger openingsbeleid.

7. Maatschappelijk herstel

Het maatschappelijk herstelbeleid dient ook na 1998 krachtig voortgezet te kunnen worden. De landelijke overheid zorgt daarbij, in het kader van het Grote Stedenbeleid, voor verdere financiering. De ontschotting tussen instellingen gaat verder door.

8. Actief emanciperend homobeleid

GroenLinks blijkt voorstander van een emancipatiebeleid voor sommige groepen. Een aantal zijn in dit programma genoemd. Een belangrijke groep is die van de homoseksuelen. Ook zij worden geconfronteerd met discriminatie en vormen van anti-homo haat. GroenLinks is van mening dat een actief emanciperend homobeleid nog steeds noodzakelijk is. Daarbij moet met name de aandacht uitgaan naar de kwetsbare positie van homoseksuele allochtone jongeren.

9. Sport

Sport Sportstimulering is een belangrijk onderdeel van het gemeentelijk sportbeleid. -In het bepalen van de hoogte van tarieven moet de toegankelijkheid van sportvoorzieningen voorop staan. -Er worden activiteiten georganiseerd voor jonge kinderen en hun ouders om hen in een zo vroeg mogelijk stadium kennis te laten maken met verschillende takken van sport. -Projecten voor het stimuleren van sportbeoefening en kâdervorming onder achterstands groepen als allochtonen, vrouwen en gehandicapten worden geïnitieerd. -Van de verenigingen wordt verwacht dat zij zich actief opstellen voor allochtonen. Zij worden ondersteund o.a. daar waar het betreft de scholing en begeleiding inzake multiculturele aspecten van de vereniging.

10. Cultuur

- De verhouding tussen flexibel en structureel deel van het cultuurbudget wordt in de periode tot 2002 met 5% in het voordeel van het flexibel gedeelte gewijzigd. Binnen het cultuurbudget komt een duidelijk onderscheid tussen accommodatiebudget en het 'activiteitengeld'.
- Gericht op jongeren wordt een omvattend Kunst- & Cultuureducatieplan ontwikkeld.
- Maatregelen worden genomen om Kunst en Cultuuractiviteiten door allochtone kunstenaars te stimuleren.